

władzy nie oznacza uciekania się do przemocy, ale polega przede wszystkim na miłości. Jest to o tyle zrozumiałe, że podporządkowanie żony różni się zasadniczo od posłuszeństwa, które obowiązuje dzieci. Według innego sformułowania z Listu do Efezjan mężowie powinni miłować żony jak własne ciało, podczas gdy one są zobowiązane otaczać czią swoich małżonków, nie zaś usiłować „przewodzić” nad nimi. Natomiast Talmud akcentuje znaczenie szacunku i miłości wzajemnej w małżeństwie, a zatem i jedności, co najlepiej ilustruje żydowska sentencja, która powiada: „mąż (zawsze) umiera tylko dla swojej żony, żona umiera tylko dla swojego męża”⁶³.

Sporą niechęcią darzono w źródłach starsze kobiety, które nie bacząc na pozycję dbały przesadnie o wygląd, pragnąc w ten sposób upodobnić się do młodych dziewcząt, a przecież tym bardziej z racji wieku winny być dla nich dobrym przykładem poprzez swoją skromność, nie dawanie powodu plotkom i oszczerstwom oraz unikanie wina. To one właśnie muszą pouczać młode kobiety jak należy kochać mężów i dzieci, a także w jaki sposób mądrze korzystać ze swoich możliwości, aby w rodzinie panował spokój, dobro, rozsądek i powaga, które zyskałyby życzyliłość Boga⁶⁴.

Ale jednocześnie można spotkać opinie przypisujące kobietom zdecydowanie pozytywne cechy, szczególnie odnoszące się do ich zdolności intelektualnych. Zauważa się u nich jasność i rzutkość umysłu, spostrzegawczość oraz rozsądek przy podejmowaniu decyzji, podziwia wiarę, pracowitość, szczerłość, dobroć, mądrość czy odwagę, a nawet niekiedy stawia jako wzór do naśladowania⁶⁵. W sumie nie ulega wątpliwości, iż mimo istnienia pokazanej ilości krytycznych w stosunku do kobiet wypowiedzi, jej sytuacja w Palestynie w okresie wczesnego cesarstwa sprawia wrażenie stosunkowo korzystnej na tle stosunków panujących w rodzinie greckiej i porównywalnej z pozycją kobiety w tradycyjnej rodzinie rzymskiej⁶⁶.

W niektórych przypadkach prawo żydowskie brało kobietę wyraźnie w obronę przed nadużyciami ze strony męża, co ograniczało w praktyce jego władzę. Podobnie miało to miejsce w przypadku zgwałconej kobiety niezamężnej, którą sprawca tego czynu musiał bezwarunkowo poślubić, a ponadto był zobowiązany zapłacić jej ojcu wysokie odszkodowanie z tytułu szkód moralnych powstałych w wyniku wspomnianego aktu przemocy⁶⁷. Z drugiej strony należy rozróżnić sytuację kobiety niezamężnej i zamężnej; małżeństwo i macierzyństwo nobilitowało i zasadniczo zmieniało jej pozycję w społeczeństwie⁶⁸. Trudno wykluczyć, iż na pewne dostrzegalne w I w. n.e. złagodzenie interpretacji niektórych surowych sformułowań Starego Testamentu wywarła wprowadzana odgórnie przez Oktawiana Augusta i realizowana w skali całego państwa polityka uzdrowienia moralnego społeczeństwa rzymskiego, a zwłaszcza rodziny, m.in. poprzez uchwalenie ustawy przeciwko bezżeństwu⁶⁹.

Dobrze charakteryzuje ówczesne stosunki społeczne w Palestynie popularna przypowieść żydowska tego okresu, opowiadająca o losach pewnego małżeństwa. Otóż mężczyzna po rozwodzie ożenił się ponownie, ale ze złą kobietą i w następstwie sam też wstąpił na złą drogę. Natomiast była żona poślubiła z kolei złego mężczyznę, z którego zrobiła dobrego człowieka. W zakończeniu powiada się, co warto podkreślić, iż w małżeństwie praktycznie wszystko zależy od kobiety⁷⁰. Pośrednio może to świadczyć o dość dużej roli kobiety tak w życiu rodzinnym jak i do pewnego stopnia publicznym. W źródłach przeważa wyobrażenie rodziny jako związku obojga małżonków i dzieci równych pod względem autorytetu i wzajemnie się kochających, którzy w ten sposób najlepiej służą Bogu. Kobieta w takim związku przedłuża życie męża, wspiera go radą przy pokonywaniu trudności i przede wszystkim napełnia dom radością i szczęściem⁷¹. Zbliżony tenor większości wypowiedzi w ewangeljach⁷² pozwala uznać, że władza ojca i męża w rodzinie, chociaż znaczna, wbrew tradycyjnemu stereotypowi przeważającemu w literaturze, nie posiadała charakteru absolutnej